

sies küzdelmet, amit a doktornak folytatnia kell, pozitív hős, de a színész igyekszik ezt nem túlhangsúlyozni.

A nagymértékű „húzással” a rendező nem csak a színészeket gátolta játékukban, hanem önmagát is vázlatosságra kényszerítette, bár a jelenetek és a szereplők közötti viszony kidolgozatlanágát nem magyarázhatja a szöveg vázlatossága, játékkal, színpadi akciókkal kellett volna pótolni, a kihagyott szövegrészek tartalmát. Megérte volna...

GEROLD László

AZ ÓRÜLT ÉS AZ APÁCA

Az újvidéki Művészeti Akadémia végzős magyar hallgatói (Virág Mihály és Fischer Várady Hajnalka tanítványai) Witkiewicz *Az örült és az apáca* című művének előadásával vizsgáltak. Jól. Előadásuk az időnkénti művészi mutálás ellenére – ami diplomavizsga esetében egészen természetes – egységes, jól felépített, mindhárom rész drámai ívű, egészében végiggondolt. A modern drámairodalom ismerői tudják, hogy Witkiewicz műveinek megjelenítése hétpróbás, rutinos színészek számára is nehéz feladat, mivel drámáinak színpadi sikere a reális és irreális világ, a való és az álom jó érzékű vegyítésétől függ, árnyalt stílusú játékot kívánnak. A lengyel Jarry művei magukon viselik a francia előd abszurd játékoságának jegyeit, s ugyanakkor megjelenítésüknek „önálló auditív-vizuális” kompozíciók hatását kell kelteniük. Ha a színe-is-fonákja-is játék színészi ügyességet, az eszközök változatosságát, kétarcúságot követel meg, akkor az előadás vizuális képe szükségszerűen érett, végiggondolt képe szerkesztést igényel. Az első feladatot némileg egyszerűsítették a színészjelöltek és az előadást rendező F. Várady Hajnalka olyképpen, hogy enyhén groteszk játékot szorgalmaztak, a freudi beállítottságú lélekgyógyászt, Grünt (Kákonyi Tibor) kivéve inkább realista alakformálásra törekedtek, itt-ott keverték csak ebbe némi stilizáltságot; drámát s nem tragikomédiát játszottak. Ezzel sikerült elkerülniük a stílusváltással járható egyensúlyzavart, ugyanakkor viszont egyszerűsítették Witkiewicz világát, valóság szemléletét. A szerző ugyanis azt vallja, hogy a színházból távozó nézőnek „olyan érzése kell hogy legyen, mintha valamilyen furcsa álmoból ébredt volna, melyben még a legköznapiabb dolgoknak is olyan különös, kifürkészhetetlen varázsus van, ami álmainkra jellemző, és semmihez sem hasonlító”, s ez a kijelentése könnyen összefüggésbe hozható azzal a képzőművészeti igénnyel, amely Witkiewicz totális színházi elképzelését jellemzi. Az újvidéki színészjelöltek előadásukat vizuális szempontból jó ötletre alapozták, de a műszaki és nyilván az anyagi lehetőségek közbeszóltak. Ahogy a rendező nyilatkozatából tudjuk, a színpadra egy örvényt képzeltek el, ebben ülünk mi, nézők is, bár szerencsésebb lenne, ha körbeülnénk a játékteret, s nem a hagyományos színpad-nézőtér felállást vállalná az előadás, az örvényt fehér vászonsíkokból képezték ki, de ha nem tudnánk, mi volt a szándék, nem valószínű, hogy felismernénk a tölcser alakú örvényt, amely – tudjuk – egy pillanatra felveti áldozatát, majd ellenállhatatlan erővel rántja le, szippantja magába. Ezt az örvényjátékot kívánata kifejezni az előadás, de a felemás színpadkép nem tette lehetővé. Kár, mert a rendezői elképzelés íve vizuálisan érdekes s tartalmilag értékes előadást eredményezhetne, amelyben a zömmel realista játék is kellő funkcióval bírna. Ha eset-

leg átvénné a színház ezt az előadást, s segítené a hatásosabb színpadkép megvalósítását – talán a kisteremben alkalmasabb lenne játszani –, akkor színházi életünk egy érdekes vállalkozással gazdagodhatna. Megérné, már azért az öt fiatalért is, akik tehetségük teljes latbavetésével igyekeznek igazi színházi előadással varázsolni a vizsgát. A főszerepet Simon Mihály játssza, egy-két mutáló csuklástól eltekintve éretten, drámai erővel, jó ritmusban, egy-egy jelenetben – mindenekelőtt Vicei Natáliával való első jelenetében – hatásosan, erőteljesen. Az apácából szerelmes nővé váló szerep Viceié, játéka minden eddiginél egységesebb, ígéretesebb, bár láthatóan görcsben van, s félő, hogy ez nemcsak vizsgaláz. Kákonyi változó hitelességgel jeleníti meg az idegbeteg ideggyógyászt, a két kisebb epizódszerep Kovács Etelkának és Giric Attilának jutott, mindketten, főleg Giric, jó benyomást keltettek. Egy lényegében kiegyensúlyozott osztály tagjai jelezték ezzel az előadással, hogy – természetesen kellő pedagógiai érzékkel és gondoskodással – színészetünkben új arcok, új lehetőségek jelentkeztek.

G. L.

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

A MESTER ÉS A TANÍTVÁNYOK

A modern művészet útjai és a müncheni Ažbe-iskola – Nemzeti Galéria, Ljubljana

Úgy tűnik, nemcsak a könyveknek, hanem a festőknek is megvan a maguk sorsa. Anton Ažbénak például az a sors jutott, hogy egyszerre legyen 20. századi művészettörténetünk egyik főszereplője és egyik mellőzött alakja. Ez utóbbin – az előbbieket bemutatása és megindoklása révén – kísérelt meg gyökeresen változtatni az a kiállítás, amelyet a két baráti város, Wiesbaden és Ljubljana rendezett az Ažbe-iskola és a modern képzőművészeti törekvések kialakulása közti összefüggéseket felmutatva.

Anton Ažbe Ljubljana szülőtte, 1884-ben ment Münchenbe, 1895-ben találkozott, majd dolgozott együtt a később Wiesbadenben letelepedett orosz festővel, Alekszej Javlenszkijel. Az a tény, hogy Javlenszkij éppen az NSZK-beli városban lelt otthonra, szolgált apropóul e kiállítás létrejöttéhez, amely Anton Ažbe és iskolája „újrafelfedezésével” a művészettörténet eddig jószerével ismeretlen területét tárta fel, hiszen első ízben mutattak rá a szóban forgó iskola és a modern európai képzőművészet alakulásának összefüggéseire.

Ažbe a müncheni akadémia növendékei, személyes barátai, köztük a legjelentősebb szlovén festőnek tartott Rihard Jakopič unszolására indította el 1891-ben festőtanfolyamát, hogy két hónap múltán a példátlan érdeklődés miatt kérje a magánfestőiskola megnyitását. Az Ažbe-iskola feltárását végző projektum vezetője, dr. Katarina Ambrozić véleménye szerint három, az iskola megnyitásával nagyjából egy időben történő esemény, Hans von Marées retrospektív tárlata, a francia impresszionisták müncheni kiállítás és az immár létjogosultságot nyert szecesszió térhódítása nagyban hozzájárult az